

vocalisme d'esperar en el balear *vêda*, i també en molts llocs del cat. or., se sent així, p. ex. en el Penedès, a Clariana de Castellet, em deien que hi havia *la bêda*, de caça, pel març de 1953.

DERIV.: *Vedat* part.-adj.: «figura prohibida per la Scta. Sglésia --- la art qui la ensenya de fer és *vedada*, pus qu'a mal a fer és deputada», Eiximenis (*Àngels*, 88); «Nostre pare Adam, qui volgué passar lo manament de Déu per menjar lo *vedat* fruyt», JoMartorell (Ag. II, 329). S'ha substantivat amb diverses aplicacions. En femení *la vedada* és una campana de certes catedrals, que no està permès tocar sinó en certes ocasions (Manresa, 1600, Canyelles, *AlcM*, § 5; «la que no's toca sinó quan mor lo bisbe o algun canonge», Lab. 1840).

A tots dos costats del Baix Ebre, *vedat* s'ha convertit en el nom de la 'laringe', sentit curiós que s'explica perquè convé evitar que s'hi encamini res més que l'aire, impedit que hi vagi líquid o menjar: «m'ha entrat saliva al *vedat*, i per poc m'escanyo», Moreira (*Folkl. Tort.*, 118); «quan a un amic li agafa una tos forta, esp. si és a conseqüència d'haver-li tocat algo al *vedat*, li diem, sense posar-hi gens de malícia a la frase: 'Sant Blai de Bòt, que 'l de Tortosa no hi pot'» (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 116).

En especial es diu del paratge on està vedada la pastura o la caça; únic terme català per a això: ningú transigeixi amb els inexcusables castellanismes *coto* o *acotado* (ni *acotat*), malament tolerats per alguns propietaris, caçadors o guardes; molt, aquests, a les terres del Migjorn, però ni a l'Horta de València no ignoren aquesta bona gent, a desgrat de la pressió colonial, que cal evitar aquell terme foraster (com em deia el vell sequier de Sollana, 1962). A la costa marina del Cabanyal hi ha *vedats* de gambes, indrets sotaiiguats (en una coveta costera o entre roques) on un pescador cala els seus «gambers», canyetes amb carnada on s'aferra una munió de gambes que el pescador va pellucant després: «baixaren i entraren a la cova, *vedat* o viver de gambes ---», Morales Sanmartín (*Idilis Levant.*, 108.14f.).

En els Pirineus catalans, quan usen el mot *vedat*, es pensa més aviat en les terres defensades del bestiar, per més que segons les comarques pugui estar en concurrència amb sinònims. Observen a Taús: «a l'Urge-⁴⁵llet diuen *devesa*, a la Vall d'Assua *vedre*, al Flamicell *ban*, i de Ribagorça i la Conca de Tremp és propi *vedat*» (1957): atribucions essencialment justes, amb la reserva que la primera i l'última són termes pertot reconeguts i en circulació, entre els quals es fan distincions, no observades en forma i detall iguals, en les diferents comarques: «un *bedât* és un bocí de terreny que no fa sinó arbres» (Estaon de Cardós, 1934). «La Curna del Rèi és un *bedât* que s'hi fan *kurnêres*: car el que hi ha són més encara arbustos, que arbres grans⁵⁵ (Montcortès, 1957).

Per la banda de Ribagorça el mot *vedat* verament reemplaça el nom de la *devesa* muntanyenca, i en els parlars de transició ja pren la forma *bedây*: són conspícua el *Vedau de las Aras* a les bases del Turbó (La⁶⁰

Vila 1957, Cercuran 1965), el *Vedau de Licinera* (Fuendecampo, 1965), però de *vedats* (pl. ribag. *bedâð*) n'hi ha per allà arreu.

El guarda dels vedats hauria d'haver pres per nom el derivat *vedader*, no sé si forma documentada, perquè ben aviat la substituí *vedaler*, intervenint-hi en primer lloc la dissimilació (cf. *tossuneria* < *-uderia*), però reforçada per contaminacions: d'una banda, els *vedalers* eren *elets* 'escollits, elegits' (infra, 1341), d'altra banda se'ls hauria pogut dir (i potser fou real) *cabalers* o *pastoralers*, puix que havien de vigilar els grans *cabals* de bestiar *pastoral*. Es tracta d'un mot que s'usà sobretot a les terres de l'Ebre i Nord valenciana; però també, almenys en certes zones pirinenques,¹⁵ de Gascunya (no sé en canvi que hagi estat verament castellà, si no és en reglaments provincians de terres nostres).

Exs.: «los *vedalers*, qui són o seran elets a guardar los boscs e ls térmens de la Ciutat» 1341: car depenien de la ciutat de Tortosa, però actuaven sobretot en els Ports ibèrics: «que null hom no gos metre foc en negun bosc --- e si al contrari s'ï fehia, que-n puxen fer testimoni los *vedalers* del Port» 1341 (docs. tort., *BABL* XI, 410, 409); «--- com acusació fon feyta per²⁵ en G. Pabia e per en B. G., *vedalers* de les coses comunes», *Privilegis* de Catf, de 1345, al qual es refereix també «En Jacme Villarroya, *vedaler* del dit loc» a. 1402 (*BSCC* xv, 87; xv, 346). Bearn. *bedalès* «agents rétribués par la jurade d'Ossau, pour faire respecter les conventions --- pastorales» (*Cart. d'Ossau*, Ss. xiv-xv, p. p. Tucoc-Chalà, 28); també en els Furs de Bearn (*PSW* VIII, 598).

Veda acció de vedar, i en particular període o territori als quals s'estén la veda de caça etc.: «la albarreda e clos de caça que la Ciutat posseex prop lo riu Llobregat» 1452 (*Ardits* II, 155, 156); «*veda*: por lo prohibido» (que Carles Ros, *AdagesR* 1736, 104, té punt a distingir de «*Bèda*, el Venerable»). Pron. amb è oberta en la zona més central, però tancada al Penedès etc. (supra).

Vet (que en part serà més aviat postverbal que substantivació de la forma de l'Ind. Pres. I), interdicció, esp. la d'abast religiós: «ab contricció de cor deu ésser fet *vet*, per açò fo jutjat que lo canonge de suavetat anàs *vedar* lo príncep», Llull (*Blanq.* II, 87.5, cf. resta de la cita al cap d'aquest article); «que'l Papa trame-ta --- que nengun loc que tenguen que sien estats de sarraïns, no ret[r]a als dits sarraïns: e açò que man a ells --- en pena del *vet*, e en totes altres maneres» a. 1301 (*BABL* III, 296). «Nostres naturals guerrejaren ab franceses e --- enviaren missatge al Apostoli Innocent tercer, que él presés conseyl, e destrenyés En Simon de Muntfort, per *vet* o per altra manera, que cobrassen Nós, qui érem lur senyor natural», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 18, § 10).

S'usà a tota l'Edat Mj. «Un abat de un monestir de sent Gregori dix a St. Gregori, qui ladoncs era viu, que un monge de aquell monestir tenia 3 florins, per la qual cosa l'abat mès en pena de *vet* lo monge qui tenia los 3 florins: e açò, per castigar los altres mon-